

In beweging...

'Mijn' 4^e tekening bij herinneren

- ❖ Denk eens terug aan jouw kindertijd met behulp van deze tekening. In welk kind herken je jezelf het meest?
- ❖ Wat gaat er in dat kind om, denk je?
- ❖ Probeer eens te omschrijven hoe jij als jong kind omging met leeftijdgenootjes.
- ❖ Is er nog iets van dat spelende kind van toen te herkennen in de persoon die je nu bent?
- ❖ Als je het leven beschouwt als het beklimmen van een boom, waar positioneer je jezelf dan in jouw huidige levensfase? Met welk kind heb je nu het meest?

Met vragen als deze ben ik geregeld in gesprek met anderen over de ontwikkeling die ze tot dan toe door gemaakt hebben. Ontwikkelen als persoon is mijns inziens een proces dat het hele leven doorgaat en vooral gebeurt in de interactie met belangrijke anderen. Een korte toelichting hierover met twee voorbeelden.

Hoe gehecht ben je?

Inmiddels is overtuigend aangetoond dat de wisselwerking tussen ouder en kind vanaf het prille begin grote invloed heeft op iemands persoonsvorming. Mary Ainsworth ontdekte dat bij jonge baby's die nog volkomen afhankelijk zijn van hun ouders. Ze bedacht een experiment om uit te zoeken hoe een kind reageert in een situatie als moeder weggaat en hem achterlaat bij een vreemde. Gaandeweg vond ze zo drie typen relaties tussen moeder en kind. De meeste kinderen (65%) worden wat onrustig als mamma vertrekt en hen bij een onbekende achterlaat, maar raken niet totaal van streek. Als moeder terugkomt laten ze zich door haar troosten en ze gaan daarna weer spelen. Deze kinderen zijn veilig gehecht en staan met vertrouwen en durf in het leven. Voor 20% van de kinderen lijkt het nauwelijks uit te maken als mamma de kamer verlaat. Als ze weer binnen komt reageren ze nagenoeg niet. Deze baby's zijn onveilig gehecht en lijken onaangedaan door haar vertrek. Die onverschilligheid is ook zichtbaar in hun spel, daar zijn ze niet echt door geboeid. Bij de derde groep baby's is er direct paniek als moeder weggaat. Deze kinderen zijn nauwelijks te troosten als ze terugkomt. Ook deze 15% noemt men onveilig gehecht, maar nu om een andere reden. In hun angstig gedrag overheerst onzekerheid, ze klampen zich vast aan de ouder.

Ainsworths onderzoek is een klassieker geworden. Het is in allerlei culturen uitgetest en deze driedeling blijkt universeel, al verschillen de percentages wat per cultuur. En heel belangrijk: de gegevens zijn robuust! In de loop van de tijd blijft iemands gehechtheidsstijl overwegend stabiel. Dus wie als baby veilig gehecht begon staat als twintiger nog steeds met vertrouwen en moed in het leven. Tenzij ingrijpende gebeurtenissen of verlieservaringen een ernstig ontregelend effect hebben gehad. Al met leidde een hele onderzoekstraditie tot bruikbare instrumenten zoals het Gehechtheids Biografisch Interview. Dat benut ik, even als beschikbare foto's en waar mogelijk de indrukken van oudere gezinsleden om beter te begrijpen wat de betekenis is van iemands begintijd. Uiteindelijk heeft niemand herinneringen aan zijn eerste levensjaren, dus is zo'n combinatie van bronnen nodig om een werkelijkheidsgetrouw beeld te krijgen. Laat ik dit illustreren op een tweede gebied, de invloed van leeftijdgenoten op de ontwikkeling. Ik maak dit wat persoonlijker.

Het leven als een beklimbare boom?

"Janneman, koms mit mie speuln?" Dit zinnetje, wat nasaal en zeurderig uitgesproken, eechoot decennia later nog steeds in mijn hoofd. Maar van Corrie, dat speelkameraadje uit de buurt, heb ik jammer genoeg geen foto. Terwijl deze amicale omarming met Tjeslav in onze Groningse achtertuin absoluut in scene gezet moet zijn. Want al logeerde dit Poolse jongetje enkele maanden in ons gezin, elkaar verstaan konden we niet en na zijn vertrek is er geen enkel contact meer geweest. Al lijkt het wel zo, echt vertrouwelijk is onze omgang niet geweest. Alleen mijn oudere zussen kunnen nog wat herinneringen ophalen. Dit fotootje is zeker niet exemplarisch voor mijn kindervriendschappen.

Als ik nadenk over mijn omgang met leeftijdgenoten toen en nu kan ik beter uit de voeten met deze tekening en bijbehorende vragen. Daarmee kan ik mezelf goed positioneren als een van die 10 kinderen en bedenken hoeveel exploratiedrang ik toen had en welke invloed leeftijdgenootjes op mij hebben gehad. De bezinning over toen is dan bijna als vanzelf door te trekken naar het hier en nu en de toekomst.

Zo ging het in elk geval bij Daniël. Drie weken geleden zei hij bij de afronding van onze gesprekken: "Je kunt het verleden niet terugdraaien." Hoe moeilijk zijn start in het leven ook geweest is die donderdag was hij dankbaar. Met nieuw zicht op de toekomst kan hij verder. En daar gaat het om.

Nog even over de titel van dit artikel

Het zal duidelijk zijn dat dit bovenstaande slechts een impressie is uit zo'n serie gesprekken over iemands levensloop en ontwikkeling. Dat 'mijn' in de titel staat met opzet tussen aanhalingstekens. Deze tekening kreeg ik in 1994 van een collega die de naam van de tekenaar niet wist. Ik zou dat willen weten om hem/haar te kunnen bedanken en betalen. Het voert nu te ver om de drie tekeningen toe te lichten, die ik – voorafgaand aan het uitdiepen van de rol van ouders en leeftijdgenoten – benut. En dan dat laatste woord uit het opschrift: herinneren. Beter geschreven als her-inneren. Want zo raakt dat woord de kern: opnieuw innerlijk maken. Dat is de zin van terugkijken en bezinnen. Eerdere ervaringen weer te binnen brengen, zó dat het opnieuw van binnen gaat leven en perspectief opent voor de toekomst. Zoals bij Daniël.